

G.N.Həsənova
müəllim, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti PHŞ
ORCID 0000-0002-8620-0163
gunel_ns@mail.ru

Məqalə redaksiyaya daxil olub 02.11.2025

The article was received by editorial board on 02.11.2025

Статья принята к печати 02.11.2025

AZƏRBAYCANDA ENERJİ RESURLARININ İDARƏ OLUNMASI

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanın enerji resurslarının iqtisadi inkişafda, sosial rifahın təminində və milli təhlükəsizlikdə oynadığı rol təhlil olunur. Ölkənin enerji potensialı əsasən neft, qaz və bərpa olunan enerji mənbələrinə əsaslanır. 1994-cü ildə imzalanmış “Əsrin müqaviləsi” nəticəsində enerji sektoru modernləşmiş, xarici sərmayələrin cəlbi və beynəlxalq əməkdaşlıq genişlənməmişdir. Məqalədə həmçinin bərpa olunan enerji mənbələrinin – günəş, külək, su, biokütlə və geotermal enerjinin inkişaf istiqamətləri göstərilir. Son illərdə həyata keçirilən “Yaşıl enerji zonaları” və “yaşıl keçid” strategiyası çərçivəsində Azərbaycanın enerji istehsalında ekoloji səmərəliliyin artırılması prioritet kimi qeyd olunur. Cədvəldə 2019–2024-cü illər üzrə statistik məlumatlar əsasında neft, qaz və bərpa olunan enerji göstəricilərinin dinamikası təqdim edilmişdir. Nəticə olaraq, ölkədə enerji sektorunun dayanıqlı idarə olunması və bərpa olunan mənbələrin payının artırılması istiqamətində mühüm nailiyyətlər əldə olunduğu vurğulanır.

Açar sözlər: enerji resursları, enerji siyasəti, davamlı inkişaf, enerji təhlükəsizliyi, bərpa olunan enerji, günəş enerjisi, külək enerjisi, su enerjisi, biokütlə enerjisi, geotermal enerji, enerji ixracı, enerji səmərəliliyi, yaşıl enerji zonaları, ekoloji dayanıqlıq, iqtisadi diversifikasiya.

GİRİŞ

Enerji resursları hər bir ölkənin iqtisadi inkişafında və sosial rifahının təmin edilməsində mühüm rol oynayır. Müasir dövrdə enerji yalnız iqtisadi güc göstəricisi deyil, həm də milli təhlükəsizlik, ekoloji sabitlik və davamlı inkişafın əsas təminatçılarından biridir. Azərbaycan da zəngin enerji ehtiyatlarına malik ölkə kimi bu sahədə mühüm strateji mövqeyə sahibdir. Lakin global iqlim dəyişmələri, enerji təhlükəsizliyi və ekoloji dayanıqlıq məsələləri bu resursların idarə olunmasına yeni yanaşmaların tətbiqini zəruri edir.

Azərbaycanda enerji resurslarının idarə olunması həm ənənəvi (neft, qaz), həm də bərpa olunan enerji mənbələrinin (günəş, külək, biokütlə və s.) səmərəli istifadəsinə əsaslanır. Bu istiqamətdə dövlət siyasətinin əsas məqsədi enerji sektorunun modernləşdirilməsi, iqtisadiyyatın diversifikasiyası və “yaşıl keçid” strategiyasının həyata keçirilməsidir.

Azərbaycan Respublikasının enerji potensialı əsasən neft, qaz və bərpa olunan enerji ehtiyatlarından ibarətdir. Ölkə dünyada neft və qaz hasil edən və ixrac edən aparıcı dövlətlərdən biridir. 2023-cü il statistikasına görə, ölkənin ümumi neft hasilatı ildə təxminən 38 milyon ton, təbii qaz hasilatı isə 35 milyard kubmetr civarındadır. Neft və qaz sektoru ölkə iqtisadiyyatının 40%-ni, dövlət gəlirlərinin isə təxminən 45%-ni təmin edir.

Azərbaycanın enerji sektorunun əsas hissəsini neft və təbii qaz təşkil edir. 1994-cü ildə imzalanmış “Əsrin müqaviləsi” ölkənin enerji strategiyasında dönüş nöqtəsi olmuş, xarici sərmayələrin cəlbi və beynəlxalq enerji əməkdaşlığının genişlənməsinə şərait yaratmışdır.

Hazırda ölkədə əsas enerji hasilatı “Azəri-Çıraq-Günəşli” yatağında həyata keçirilir. “Şahdəniz” qaz-kondensat yatağı isə regionda ən iri təbii qaz mənbələrindən biridir. Azərbaycan

qaz resurslarını “Cənub Qaz Dəhlizi” vasitəsilə Avropaya ixrac etməklə enerji təhlükəsizliyində strateji rol oynayır.

Cədvəl 1

Azərbaycanın enerji resursları üzrə əsas göstəriciləri (2019–2024)

İl	Neft hasilatı (milyon ton)	Təbii qaz hasilatı (milyard m³)	Elektrik enerjisi istehsalı (mlrd kVt·saat)	Bərpa olunan enerjinin payı (%)	İxrac olunan enerji məhsulları (mlrd ABŞ \$)
2019	37,5	33,1	25,8	2,5	15,2
2020	34,9	36,0	26,4	2,8	13,7
2021	37,1	34,8	27,3	3,0	18,2
2022	38,0	35,3	28,0	3,5	22,5
2023	38,2	35,0	29,1	4,2	24,8
2024	37,8	36,5	30,0	5,1	25,6

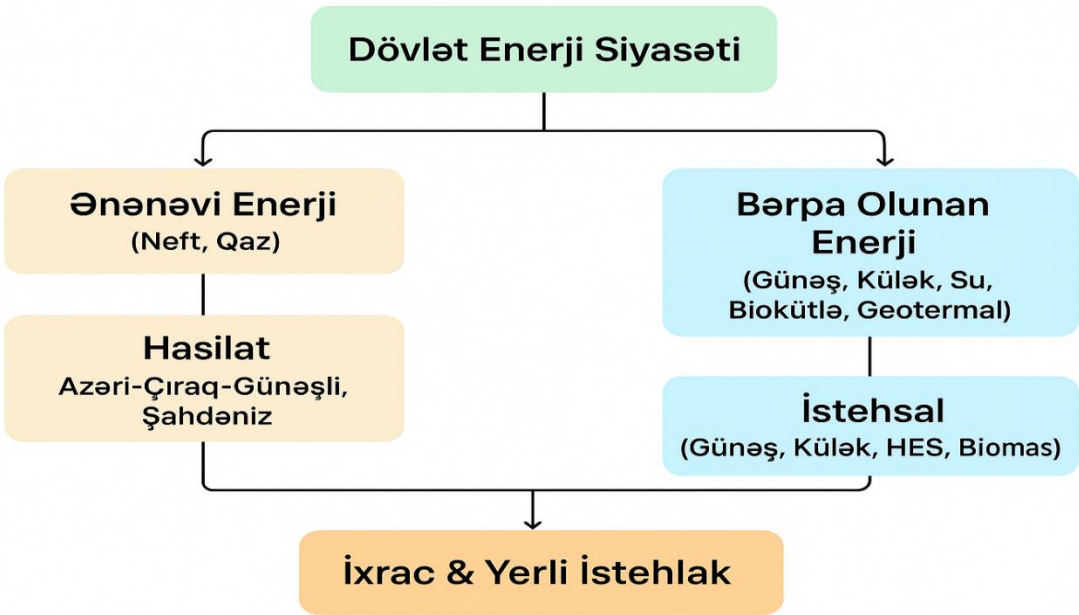
Mənbə: Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyi, Dövlət Statistika Komitəsi

Neft hasilatı 2024-cü ildə 37,8 milyon ton təşkil etmiş, nisbətən sabit səviyyədə qalmışdır. Təbii qaz hasilatı artaraq 36,5 milyard kubmetrə çatmış, bu da “Şahdəniz” və “Abşeron” layihələrinin genişlənməsi ilə əlaqədardır.

Elektrik enerjisi istehsalı ilbəil artaraq 30 mlrd kVt·saat səviyyəsinə yüksəlmişdir. Enerji ixracı dəyəri 2024-cü ildə 25,6 milyard ABŞ dollarına yüksələrək rekord səviyyəyə çatmışdır. Son illərdə Azərbaycan bərpa olunan enerji sektorunun inkişafına xüsusi önəm verməyə başlamışdır. 2024-ci ilin sonu üzrə statistik məlumatlara əsasən, ölkədə bərpa olunan enerji istehsalının payı elektrik enerjisi istehsalında 5,1%-ə çatmışdır. BMT-nin 2030 Davamlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğun olaraq, ölkə “Yaşıl Enerji Zonaları” yaratmaq istiqamətində ardıcıl addımlar atır. [1]

Bərpa olunan enerjinin əsas istiqamətləri:

- Günəş enerjisi (Şəki, Qobustan, Naftalan günəş stansiyaları)
- Külək enerjisi (Xəzər dənizi sahilində və Abşeron yarımadasında)
- Su enerjisi (Kiçik və orta HES-lər)
- Biokütlə və geotermal enerji potensialı

Azərbaycan Respublikasında enerji resurslarının idarə olunması dövlətin enerji siyasətinin mərkəzində dayanır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Dövlət Statistika Komitəsi (2023), BMT 2030 Məqsədləri (2015).
2. Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi. "Azərbaycanın Enerji Strategiyası 2022–2030". Bakı, 2022.
3. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Energetika Tənzimləmə Agentliyi (AERA). İllik Hesabat 2022.
4. International Energy Agency (IEA). "Azerbaijan Energy Profile", 2022.
5. Ministry of Ecology and Natural Resources of Azerbaijan. "Azərbaycanın İqlim Dəyişikliyi və Enerji Sektoru", 2021.
6. United Nations Development Programme (UNDP). "Sustainable Energy for All: Azerbaijan Report, 2020.
7. "Alternative and Renewable Energy in Azerbaijan: Potential and Prospects", Azerbaijan Energy Research Center, 2019.

G.N.Hasanova

teacher, Azerbaijan University of Architecture and Construction
ORCID 0000-0002-8620-0163

Energy resources management in Azerbaijan

Abstract

The article analyzes the role of Azerbaijan's energy resources in economic development, ensuring social welfare, and maintaining national security. The country's energy potential is mainly based on oil, gas, and renewable energy sources. The signing of the "Contract of the Century" in 1994 led to the modernization of the energy sector, attracting foreign investments and expanding international cooperation. The article also highlights the development directions of renewable energy sources such as solar, wind, hydro, biomass, and geothermal energy. Within the framework of the "Green Energy Zones" and "Green Transition" strategies implemented in recent years, increasing ecological efficiency in Azerbaijan's energy production is emphasized as a priority. The table presents the dynamics of oil, gas, and renewable energy indicators based on statistical data from 2019 to 2024. As a result, it is emphasized that significant achievements have been made in the sustainable management of the energy sector and in increasing the share of renewable energy sources in the country.

Keywords: *energy resources, energy policy, sustainable development, energy security, renewable energy, solar energy, wind energy, hydro energy, biomass energy, geothermal energy, energy export, energy efficiency, green energy zones, ecological sustainability, economic diversification.*